

DESMOND TUTU

Lekce 4

Lekce o odvaze
a nenásilném
řešení konfliktů

OBSAH

CÍLE.....	3
POZNEJ JIHOAFRICKOU REPUBLIKU.....	4
ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH.....	5
PROJEKT CTNOSTI.....	10
NOVÁ DOVEDNOST.....	11
REFLEXE.....	13
VÝZVA K AKCI.....	14
ROZŠIŘUJÍCÍ AKTIVITY.....	16
ZDROJE.....	20
O KOM JSOU DALŠÍ LEKCE?.....	22

K LEKCI PATŘÍ

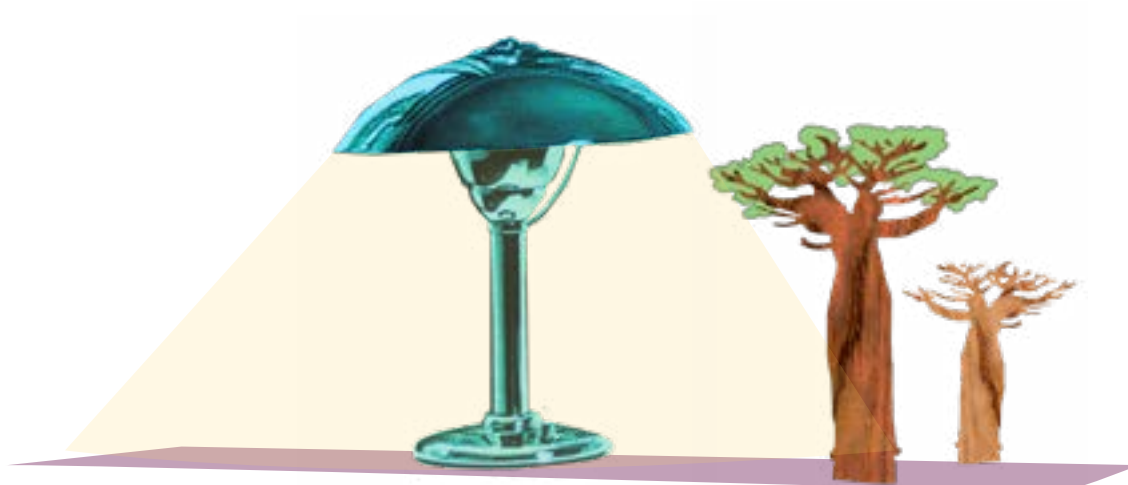
HRA

PREZENTACE
(POWER POINT)

OBRAZOVÉ
PŘÍLOHY

DESMOND TUTU

LEKCE O ODVAZE A NENÁSILNÉM ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ

V této lekci se žáci dozvědí o Desmondovi Tutu, držiteli Nobelovy ceny míru z r. 1984 za to, s jakou odvahou stál v čele úsilí o nalezení nenásilného řešení v oblasti politiky rasové segregace a boji za lidská práva v Jihoafrické republice.

Český jazyk a literatura:

- › Seznámení se s novou slovní zásobou a schopnost jejího využití v diskusi.
- › Porozumění životnímu příběhu Desmonda Tutu.
- › Prohloubení dovednosti aktivního naslouchání druhým.
- › Zdokonalení schopnosti formulovat myšlenky a nápady.
- › Zapojení se do diskuse s využitím metod typických pro občanské debaty.

Zeměpis, dějepis:

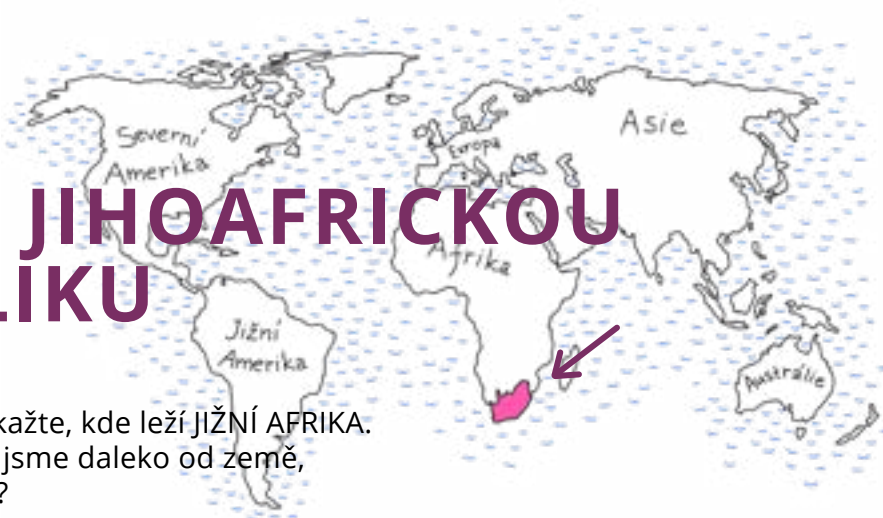
- › Určení kontinentu a země Desmonda Tutu, informace o obyvatelích a kultuře dané země a o její krajině.
- › Seznámení se se zvyky země (hudba, gastronomie, svátky).

Osobnostní a sociální výchova:

- › Osvojení různých dovedností a strategií spojených s vedením druhých.
- › Využití a prokázání organizačních schopností a strategie sebeovládání v praxi.

POZNEJ JIHOAFRICKOU REPUBLIKU

Použijte mapu nebo globus a ukažte, kde leží JIŽNÍ AFRIKA. Najděte na mapě naši zemi. Jak jsme daleko od země, odkud Desmond Tutu pocházel?

V Jižní Africe najdete několik moderních měst s vysokými mrakodrapy, ale také bezpočet vesniček bez elektřiny a vodovodu. V oblastech mimo města se rozkládají nádherné hory a pláže.

Ukažte žákům obrázky z Jižní Afriky (krajina, zvířata, obyvatelé, tradiční oděv a jídlo – viz obrazová příloha).

Diskusní otázky:

- › Čím se liší africká krajina? Připomíná něčím krajinu u nás?
- › Čím se podobají nebo liší zvířata v porovnání se zvířaty žijícími u nás?
- › Čím se podobá a čím se liší způsob oblékání a stravování v porovnání s oblékáním a stravováním u nás?
- › Zkuste podle obrázků říci, proč se Jižní Africe říká „duhový národ“ („the Rainbow Nation“)?

Říká se jí „duhový národ“ („The Rainbow Nation“), protože tam žije směsice různých lidí – členové původních kmenů, běloši, Asiaty, hovoří se tam jedenácti oficiálními jazyky, celkově je skladba národa velmi pestrá.

Kromě označení Jihoafrická republika se používá i název Jižní Afrika, nebo pouze zkratka JAR.

Státními symboly JAR jsou vlajka, státní znak a hymna.

Vlajka Jihoafrické republiky je jednou z nejmladších vlajek světa. Změněna byla po skončení apartheidu v r. 1994. Pruhy spojující se v písmeno Y značí snahu o sblížení separovaných skupin a barvy právě etnickou různorodost země.

Státní znak tvoří (od zdola) sloní kly, nad nimi jsou dva klasy pšenice a zlatý štít se skalní malbou. Horní část znaku tvoří zkřížené kopí a kyj, nad nimi je květ protey (tropická rostlina typická pro Jižní Afriku), pták hadilov pisař a vycházející slunce.

Hymna Jihoafrické republiky vznikla v roce 1997 spojením dvou ze čtyř původních hymen. Obsahuje 5 jazyků, 3 původní (xhoštinu, zuluštinu, sesothštinu) a 2 jazyky koloniální (afrikánštinu, angličtinu). Každá sloka je napsaná v jednom z nich.

Jak se mluví v Jižní Africe

Jižní Afrika má 11 úředních jazyků. Mezi nejvíce používané jazyky patří zuluština (22,7 %), xhoština (16 %), afrikánština (13,5 %) vyvinutá z nizozemštiny (slouží jako první jazyk většiny Jihoafričanů) a angličtina (9,6 %). Afrikánština s angličtinou jsou evropského původu a běžně se používají ve veřejném i komerčním životě.

[znak](#)

[hymna](#)

[jazyk](#)

ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH

Dnes se budeme učit o jednom velmi významném člověku. Jmenuje se Desmond Tutu. Usiloval o to, aby do své domoviny v Jižní Africe přinesl mír. Dozvíme se, jak Desmond Tutu vyrůstal a jak lidem z Jižní Afriky pomáhal, aby své problémy řešili cestou míru namísto násilí.

Přečtete žákům nahlas následující příběh. Můžete ho doprovodit připravenou prezentací. Pro mladší žáky lze použít stolní hru (prezentace a hra viz QR kód na str. 2). Hru si děti mohou za výkladu učitele vyplnit rovnou nebo si na ní mohou na závěr hodiny vyzkoušet vědomosti získané poslechem.

NOBELOVA CENA MÍRU

Desmondovi Tutu byla udělena Nobelova cena míru v r. 1984 za to, s jakou odvahou stál v čele úsilí o nalezení nenásilného řešení v oblasti politiky rasové segregace v Jižní Africe.

Desmond Tutu by nás určitě rád pozdravil slovy "Molweni!" [*mole-WAY-nee*], což v jeho rodném jazyce, xhoštině, znamená „ahoj“ nebo „dobrý den“. Připravte se, nyní si přečteme jeho životní příběh.

K dispozici na doplnění je odkaz níže.

<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3419532-zemrel-desmond-tutu-lidr-pokojneho-odporu-vuci-jihoafrickemu-apartheidu>

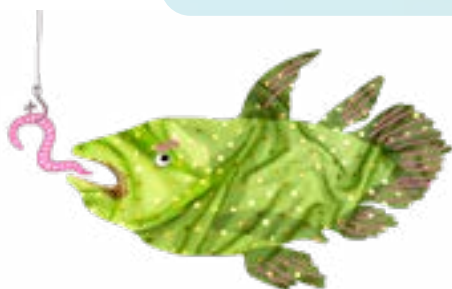
DĚTSTVÍ

Když bylo Desmondovi devět let, kdosi mu daroval přečtený a odložený časopis. Psalo se v něm o Jackiem Robinsonovi, prvním profesionálním afroamerickém baseballistovi. V Desmondovi to probudilo nadšení. Nevěděl sice, o jaký druh sportu jde, protože baseball se v jeho zemi nehrál, ale uvědomil si, že čte příběh o silném a statečném muži se stejnou barvou pleti, jako má on sám. Díky tomu začal pozitivně smýšlet i sám o sobě.

Desmond se narodil v roce 1931 v Jižní Africe. Rodina žila v malém domku v chudém městečku s názvem Klerksdorp. Otec byl učitel a maminka pracovala jako kuchařka. Jako afroamerická (černošská) rodina neměli stejná **práva** jako běloši. V čele Jižní Afriky stála vláda **apartheidu (rasové segregace)**, rozdělující obyvatele na černé a bílé. S černochy se nejednalo slušně jen proto, že měli jinou barvu pleti. Mladí lidé černé pleti, jako byl Desmond, neměli vůbec šanci chodit do dobrých škol a žít v hezkých domech. Mohli si hrát pouze s dětmi stejné rasy. Nebylo to vůbec fér a Desmond z toho pociťoval velký smutek.

Jak byste se cítili, kdyby se k vám někdo choval tak, jak se chovali k Desmondovi a jeho kamarádům?

Desmond pocházel z **chudé** rodiny, a proto nikdy neměl drahé hračky. Uměl se bavit díky své fantazii. Sám si hračky vyráběl a hrál hry s ostatními dětmi. S oblibou četl knihy, časopisy a komiksy. Každou sobotu s tatínkem rybařili. Tiše sedět a trpělivě čekat, zatímco tatínek lovil ryby, pro něj nebylo nejtěžší, ale byl s tatínkem rád. Nejvíce se těšil na to, že ho tatínek poveze na ryby na kole.

Desmondova maminka, která nikdy v dětství nechodila do školy, se mu přesto stala jednou z nejskvělejších učitelek. Byla to láskyplná a starostlivá žena, která se vždy snažila pomoci těm, kdo to potřebovali. Malý Desmond se jí velmi podobal. Měli dokonce i podobný nos.

Proč se stala maminka pro Desmonda jednou z nejlepších učitelek? Co měli asi společné?

V době dospívání Desmond jednou těžce onemocněl tuberkulózou. Měl plíce plné bakterií a málem umřel. V nemocnici musel strávit téměř dva roky.

V nemocnici Desmonda často navštěvoval jeden laskavý člověk, který se jmenoval Trevor Huddleston. Byl to kněz s bílou barvou pleti, v Desmondově životě tedy první běloch, který mu dával najevo, že mu na něm záleží, a choval se k němu s respektem. Z toho, že s ním lidé špatně jednali jen kvůli barvě pleti, nabýval Desmond pocit, že **není dost dobrý**. Trevor ho však utvrzoval v tom, že je výjimečný. Desmond byl v době dospívání Trevorem přímo uchvácen a rád s ním trávil čas. Byl pro něj příkladem laskavosti a **trpělivosti**.

Kdo z lidí, které znáte, je laskavý a trpělivý?

Když se jeho zdravotní stav zlepšil, vrátil se Desmond do školy, aby se stal učitelem, stejně jako jeho otec. Jako učitel byl nucen poskytovat studentům tzv. vzdělání Bantů, které zdaleka nedosahovalo úrovně vzdělání, jíž se dostávalo bílým dětem. Černošské děti dokonce nemohly studovat přírodní a technické vědy, a dokonce ani matematiku! To Desmonda velmi trápilo. S takovou formou vzdělávání pro jihoafrické černochy nesouhlasil. Na starého dobrého známého Trevora Huddlestona Desmond nikdy nezapomněl. Napadlo ho, že by se také stal knězem a pomáhal lidem stejně jako Trevor. Učitelskou kariéru poté opustil a na kněžskou dráhu se skutečně vydal. Chtěl být pro okolí **lídrem**.

Proč se Desmond nestal učitelem, ale zvolil si být knězem?

Před tím, než budete v příběhu pokračovat, zeptejte se žáků, co pro ně znamená být „vůdcem“ („lídrem“). Co vůdci dělají? Jaké mají vlastnosti? Vybídněte žáky, aby se při čtení životního příběhu zaměřili na příklady vůdčích schopností. Po přečtení příběhu je vybídněte, aby sestavili seznam činností dokládajících skutečnost, že Desmond Tutu skutečně vůdcem byl. Odpovědi žáků zapisujte na tabuli nebo flipchart.

Vůdci u zvířat:

<https://www.abicko.cz/galerie/precti-si-priroda/63051/volba-vudce-u-zvirat-vitezi-jen-ti-nej-silnejsi?foto=2>

Kdo je podle vás vůdce?

NEPOKOJE V JIŽNÍ AFRICE

Situace v Jižní Africe byla závažná. Většinu pozemků vlastnilo jen několik bělochů. Ti žili v pěkných domech, čistých čtvrtích a o dobré jídlo neměli nouzi. Černoši jen s obtížemi nacházeli práci. Většina z nich žila v malých plechových chatrčích bez vody a elektřiny. Neměli dostatek jídla na to, aby zůstávali zdraví. Černošské čtvrti byly plné odpadků a nebezpečí tam číhalo na každém kroku.

Vláda prosazující politiku apartheidu vydala například zákon, který všem černošům ukládala povinnost, aby s sebou vždy nosili „zvláštní propustku“ s fotkou a otisky prstů. Pokud byli přistiženi bez propustky, zadrželi je a uvěznil. Bylo to velice nespravedlivé, protože bílí žádnou takovou propustku mít nemuseli a mohli jít kdykoliv tam, kam se jim zachtělo.

Desmond si přál, aby lidé v Jižní Africe navzájem nesoudili jen podle barvy pleti. Věděl, že „být jiný“ není nic špatného a že pokud bychom byli všichni stejní, svět by byl nuda! Uvědomoval si, že právě díky tomu, že jsme každý jiný, se můžeme jeden od druhého učit.

**Myslíte si, že by byl svět nudný, kdybychom byli všichni stejní?
Proč ano a proč ne? Dovedete si takový svět představit?**

Podle maminčina vzoru Desmond pomáhal nemocným, trpícím a lidem, kteří se neuměli sami bránit. Okolí ho začalo vnímat jako vůdčí osobnost (lídra).

Desmond Tutu došel k přesvědčení, že musí přiložit ruku k dílu, aby se všem v Jižní Africe žilo lépe. To mohl dokázat jedině tehdy, když obyvatele celého světa upozorní na zla, která se v jeho rodné zemi dějí. Spolupracoval s místními církvemi a vystupoval proti vládě podporující politiku apartheidu. Organizoval pochody míru a protestní akce. To znamená, že lidé vyšli do ulic nebo si sedli před vládní budovu, drželi cedule s nápisy a skandovali hesla typu „stejná práva pro všechny“. Desmond pomáhal lidem z jiných zemí porozumět situaci v Jižní Africe.

Dožadoval se sankcí mířených proti Jižní Africe. To znamená, že ostatní země žádaly, aby nenakupovaly zboží z Jižní Afriky. Doufal v to, že to jihoafrickým vládním představitelům natolik zkomplikuje život, že změní zákony tak, aby byly spravedlivé také pro černošské obyvatelstvo.

Jak mohly sankce jihoafrické vládě ztížit život?

(Například: Když lidé nebudou kupovat věci z Jižní Afriky, vláda přijde o peníze.)

Zažili jste někdy pochod míru nebo poklidnou protestní akci s transparenty?
Jaké heslo byste si napsali na transparent při pochodu s Desmondem Tutu?

ÚSILÍ O MÍR

V roce 1984 získal Desmond Tutu Nobelovu cenu míru za cestu nenásilného odporu, na níž hájil jihoafrické obyvatelstvo. Konflikty v Jižní Africe pomáhal vyřešit mnoha mírovými strategiemi. Rozhodl se např., že bude k boji a řešení obtíží používat slova namísto pěstí. Postavil se proti nespravedlivému příkazu, který černočům v Jižní Africe ukládal nosit propustky, a promlouval ke skupinám o tom, jak z Jižní Afriky udělat klidné a mírumilovné místo.

Kdykoli se Desmond rozzlobil nad nespravedlnostmi v Jižní Africe, nezraňoval ostatní ani se neuchyloval k násilí. Namísto toho tvrdě usiloval o to, aby se všem v Jižní Africe lépe žilo.

Jakým způsobem tedy Desmond Tutu řešil situaci v Jihoafrické republice bez použití násilí? Napadají tě příklady?

(protesty, pochody, osvětou v dalších zemích, požadováním sankcí pro JAR)

SOUČASNOST

Éra politiky rasové segregace (apartheidu) skončila v r. 1994. Černošské obyvatelstvo konečně získalo stejná práva. Dnes je situace v Jižní Africe daleko lepší.

Desmond Tutu svým tvrdým úsilím přispěl k tomu, aby nespravedlivé zacházení s černošy skončilo. Nikdo už nenosí propustky. Černoši si mohou najít dobrou práci, vlastnit pozemky a černé i bílé děti mohou spolu chodit do skvělých škol.

Mnoho černochoů z Jižní Afriky však stále pociťuje zlobu nad tím, že se s nimi tak dlouho špatně zacházelo. Zlobí se i mnozí běloši, protože přišli o pozemky a o moc. Desmond Tutu učil ostatní, jak zvládat vztek a řešit osobní problémy cestou nenásilného odporu. Pomáhal jim dojít k odpuštění a mít jeden s druhým trpělivost.

Duhový národ z Jižní Afriky se učí, jak spolu žít v míru a pokoji. Bohužel v zemi stále panuje napětí, vysoká kriminalita a bezpečnostní situace zejména mimo centra velkých měst není dobrá.

Desmond Tutu zemřel ve věku 90 let 26. 12. 2021:

[info](#)

Diskusní otázky:

- › Uvedte jednu věc, kterou jste si o Desmondovi zapamatovali.
- › Slyšeli jste již dříve o Jihoafrické republice?
- › Vysvětlete pojmy apartheid (rasová segregace), lídr, sankce.
- › Jaká znáte svoje práva?
- › Jaký byl v minulosti život v Jižní Africe v porovnání se současností?
- › Jak bychom mohli i my bojovat za mír?

PROJEKT CTNOSTI

Úvod a diskuse

Na základě příběhu debatujte s žáky o **ctnostech** Desmonda Tutu. Jaké ctnosti vás napadají?

- TRPĚLIVOST
- LASKAVOST
- ROZVAHA
- SPRAVEDLIVOST
- PÍLE
- CÍLEVĚDOMOST
- SEBEOVLÁDÁNÍ

Případně jiné ctnosti, které vyplynou z debaty.

Zadání

I. Duhová příručka: Rozdělte žáky do malých skupin. Navrhněte jim, aby zpracovali brožuru (knížku), v níž shrnou životní příběh Desmonda Tutu. Každý z nich bude autorem dvou a více stran. Na každou stránku musí studenti napsat nejméně jednu větu a doprovodit ji ilustrací. Jednotlivé životní události seřadí tak, jak po sobě následovaly, využijí správně slovní zásobu, budou psát v celých větách, bez pravopisných chyb. Studenti mohou knížky vystavit ve školní nebo místní knihovně.

nebo

II. Zaměřte se s dětmi jen na jednu ctnost, např. TRPĚLIVOST, a tu důkladněji prozkoumejte:

- › Mohli byste uvést nějaké příklady TRPĚLIVOSTI u vás ve třídě?
- › Jak se projevuje TRPĚLIVOST u vás doma?
- › Jak to vypadá, když lidé nejsou TRPĚLIVÍ?
- › Proč je TRPĚLIVOST důležitá?
- › Jak by vám TRPĚLIVOST mohla ve vašem životě pomoci?

NOVÁ DOVEDNOST

TRPĚLIVOST A SEBEVLÁDÁNÍ

Vysvětlíte žákům, že trvalo velmi dlouho, než se poměry v Jižní Africe zlepšily. Desmond Tutu se naučil být trpělivý a nepřetržitě usilovat o mír, ačkoli měl mnohdy pocit, že to bude trvat celou věčnost, než se věci v Jižní Africe změní.

UČENÍ SE TRPĚLIVOSTI

Diskusní otázky:

- › Co to znamená mít trpělivost nebo být trpělivý?
Jakými způsoby projevujete trpělivost ve třídě?
(Např.: Zvednete ruku a počkáte, dokud vás nevyvolají.)
- › Je někdy obtížné být trpělivý? Proč?
- › Proč je trpělivost důležitá?
(Co by se stalo, kdyby si lidé dělali, co chtějí, kdykoli by chtěli?)

Říkanka o trpělivosti:

Ted' se naučíme krátkou básničku, která nám pomůže pamatovat na trpělivost vždy, když se rozzlobíme nebo někam spěcháme.

„If you're mad or in a hurry,
that's the time to slow your flurry.
Count to 10 and breathe real slowly,
then you'll be set to go.”

Volný překlad:

„Když vzteky šílíš a honí tě čas,
tak přestaň uhánět jako ďas.
Do desíti počítej,
zpomal svůj dech,
teprve pak se na cestu dej.”

Scénáře:

Někdy je velmi těžké zachovat trpělivost, zvláště tehdy, když máte vztek. Představte si např., že jste půjčili kamarádovi svou oblíbenou hračku a on ji rozbil. Jak bude vypadat vaše první reakce? Možná máte chuť křičet nebo mu říci něco nepěkného. Zkuste počítat do 10 a opravdu pomalu dýchat. Pomůže vám to vymyslet lepší odpověď?

Reflexe:

Co jiného vás ještě rozzlobí a jak nám může říkanka o trpělivosti pomoci zvládnout vztek?

REFLEXE

Je důležité, aby se žáci naučili rozlišovat mezi:

- **skutečností** (vědomostmi),
- **výkladem skutečnosti** (její analýzou),
- **vlastním názorem** (hodnocením),
- **aplikací vědomostí na okolní svět** (a jejich využitím v praxi).

Pomocí těchto diskusních podnětů (otázek) vedte žáky ve třídě k debatě a zamyšlení.

1/ CO? > FAKTA

- › VĚDOMOSTI, které žáci získali.
- › Uveďte fakta, definujte, popište, označte, seřadte, vyjmenujte.

2/ CO Z TOHO VYPLÝVÁ? > ANALÝZA a SYNTÉZA

- › Rozčleňte informace, vyvozujte závěry, názorně ukažte (doložte příklady), nastiňte (popište), porovnejte, uveďte rozdíly, aplikujte předchozí vědomosti.

3/ CO TOMU ŘÍKÁTE? > ZÁVĚRY, ZHODNOCENÍ

- › Podrobení kritice, osobní hodnoty a názory.

4/ CO BUDE DÁL? > VYUŽITÍ V PRAXI

- › Rozvoj dovedností, řešení problémů, vymyšlení projektů.

METODIKA ZÁVĚREČNÉHO SHRNUÍ

Vědomosti: Co jste se dozvěděli o Desmondovi Tutu a Jižní Africe? (kdo, kde, kdy, vyjmenujte, ukažte apod.)

Analýza/syntéza: Proč řešil Desmond Tutu situaci v Jižní Africe? Jakými způsoby řešil Tutu obtíže? Znáte ještě někoho, kdo usiluje/usiloval o to, aby se konflikty v jeho komunitě vyřešily bez násilí?

Závěr: Která část životního příběhu Desmonda Tutu se vám líbila nejvíce a proč? Co byste vy ještě udělali v jeho situaci?

Využití v praxi: Co se *teď* změní u vás ve třídě poté, co jste se dozvěděli o Desmondovi Tutu a obtížích v Jižní Africe? Co byste *nyní*, po lekci o spravedlnosti, Desmondovi Tutu a konfliktech v Jižní Africe, mohli udělat pro školu nebo komunitu? Komu by mohl životní příběh Desmonda Tutu přinést užitek? V jaké situaci si vzpomenete na trpělivost a její užitek?

➔ VÝZVA K AKCI

„BUĎME TRPĚLIVÍ“

V programu PeaceJam vybízíme žáky k vytváření vlastních projektů pro školu nebo komunitu v rámci kampaně „Jedna miliarda aktů míru“ – „One Billion Acts of Peace“.

Jedná se o celosvětovou občanskou aktivitu v čele s laureáty Nobelovy ceny míru, která se zabývá aktuálními problémy, s nimiž se v dnešní době potýkáme.

Zvolte si nějaký vhodný den ve školním roce a věnujte ho tréninku trpělivosti. Můžete použít leták zaměřený na podporu trpělivosti a vyzvat děti k využití vlastních nápadů k tomu, jak pomocí dobra tvořit lepší svět kolem sebe.

Tipy na to, jak správně odhadnout, co vaše okolí potřebuje, aneb jak využít přístup UČENÍ V AKCI – SERVICE LEARNING (SL), naleznete v Metodické příručce pro pedagogy.

Použijte náš leták, viz obrazová příloha.

TIP NA KONKRÉTNÍ AKCI

UKLIDŇUJÍCÍ PAMFLETY

Informační brožury

Informačními brožurami o zdraví, stresu a zvládnání vzteku (sebeovládání) mohou žáci skvělým způsobem prokázat službu své komunitě. Brožurky budou nabízet cenné informace členům komunity, studenti si na nich učivo lépe osvojí a současně si budou rozvíjet ústní i písemné komunikační dovednosti.

Příprava:

- Vysvětlíte žákům, že nyní zkusíte pomoci škole nebo komunitě podobně, jako to dělal Desmond Tutu. Podělíte se s nimi o Desmondův životní příběh a naučíte je, jak zvládat návaly vzteku a zachovat si trpělivost.
- Vysvětlíte jim, že v brožurách se lidé mohou zábavným způsobem poučit o důležitých věcech.

- Navrhněte jim, aby metodou brainstormingu přicházeli s nápady, pro koho budou brožury určeny (např. mladším spolužákům, seniorům, ostatním třídám nebo členům komunity).

Akce:

- Žáci navrhnou technikou brainstormingu možnosti, jak se uklidnit, když pociťují vztek.
- Zhotoví brožury, v nichž představí 2–3 uklidňující techniky, a rozdají je v komunitě. Mohou je sepisovat na počítači, na stránku rozdělenou na tři stejné části. První třetinu ponechají na titulní stranu. Na jedné brožuře se může podílet celá třída nebo si je mohou vytvářet v menších skupinách.
- Žáci připraví a nacvičí prezentaci brožur.
- Následuje prezentace a distribuce brožur vybrané skupině (vybraným skupinám).

Reflexe a slavnostní událost:

- Žáci mají za úkol udělat rozhovor s vybranou skupinou či vybranými skupinami a zjistit, zda si osvojily strategie z brožury.
- Žáci se zamyslí, popovídají si a písemně zaznamenají, co se v tomto projektu naučili, co se jim dařilo a co by udělali jinak.
- Žáci zorganizují pro mladší děti „relaxační“ školní besídku, na níž si účastníci zábavným způsobem vyzkoušejí či sami vypracují uklidňující techniky. Na akci se může podávat občerstvení.

VÝZVA DESMONDA TUTU: JSEM PYŠNÝ SÁM NA SEBE

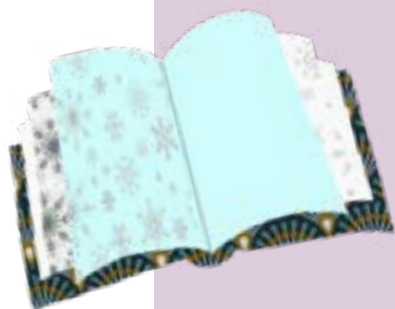
- **Osobní výzva:** Napište si seznam tří svých největších předností, včetně těch, kterých si druzí na vás možná ještě nevšimli. Sepište si je a noste je po dobu jednoho měsíce u sebe v kapse. Do seznamu můžete cokoliv doplnit, ukázat jej rodině či kamarádům nebo si ho ponechat čistě jen pro sebe.
- **Školní výzva:** Sdílejte ve škole výzvu Desmonda Tutu „jsem pyšný sám na sebe“, může to být třeba formou ranních hlášení, plakátů, přes sociální sítě nebo ústně, a povzbuzujte spolužáky k tomu, aby si sepsali své vlastní seznamy, a učitele, aby pro studenty vymýšleli možnosti, jak využít svých jedinečných osobních předností při vyučování. Mohou to být např. různé písemné a umělecké aktivity, přehlídky talentů apod. Nezapomeňte si při nich připomenout a poukázat na Desmonda Tutu a jeho schopnost přijímat všechny kolem sebe, včetně nás samých.
- **Rodinná výzva:** Navrhněte členům rodiny, aby se k výzvě připojili. Ať si sepíší své vlastní seznamy a společně se podělte o to, čím můžete jeden druhého obohatit. Seznamy předností žáků a jejich rodinných příslušníků může pak škola vystavit na nějaké školní akci.

ROZŠIŘUJÍCÍ AKTIVITY

Oblast

Aktivity

ČTENÍ

Výběr z literatury

Emušáci, Ferda a jeho mouchy od kolektivu autorů: Michaela Dostálová, Sylvia Jančiová, Helena Vlčková.

Knížka je jedna z mála na českém trhu, která se věnuje rozvoji emoční inteligence dětí a je cennou pomůckou pro rodiče. Příběhy jsou psány jazykem blízkým dětem, podporují představivost a jsou dlouhé tak akorát pro čtení a povídání například před spaním. S příběhem, který je zaměřen pokaždé na jinou emoci, se děti mohou ke svým zážitkům vrátit a s odstupem přemýšlet.

Diskusní otázky při čtení:

(Kapitola O hněvu, str. 78)

Eliška aneb i slova mohou zranit

- › Kdo všechno byl v příběhu rozzlobený?
- › Jaký měl k tomu důvod?
- › Je těžké znovu kamarádit s někým, kdo tě nespravedlivě obvinil?
- › Proč se nejčastěji zlobíš ty, rodiče nebo sourozenci?
- › Co ti pomáhá, když máš na někoho nebo něco vztek?

PSANÍ

Náměty k písemným aktivitám (do deníků)

Vyprávění

Napište o tom, jak jste se vy sami nebo někdo, koho znáte, zachovali jako „lídr“.

Poezie

Složte básničku (říkanku) o trpělivosti a o tom, co mohou lidé udělat pro to, aby byli trpělivější (s mladšími dětmi si nejdříve popovídejte o tom, co je to rým).

„Co kdyby“

Napište o tom, jak byste se cítili, kdybyste všude, kamkoliv jdete, museli nosit propustku, s vědomím, že vás mohou zavřít do vězení, pokud ji s sebou mít nebudete.

Oblast

ÚSTNÍ PROJEV

Aktivity

Osobní vyjádření

Osobní vyjádření nám může pomoci vyřešit konflikty bez toho, abychom sami sebe obviňovali a přecházeli do protitoku. Základní formulka osobního vyjádření zní takto:

____(Zlobím se, jsem smutný, zraněný, rozrušený apod.),
když ____ (mi někdo bez dovolení vezme pastelky apod.),
protože ____ (mi na nich záleží a chci mít o nich přehled apod.).

Žáci si mohou osobní vyjádření nejdříve procvičit společně na příkladech, které učitel píše na tabuli. Poté si formulář zkusí sami vyplnit (je k dispozici v podkladech k lekci) a sdílet svá prohlášení ve dvojicích nebo menších skupinách.

Mějte prosím na paměti: Žáci by se v prohlášeních tohoto typu měli za každou cenu vyhýbat slovu „ty“, což je obzvláště obtížné v části po „když“. Doporučuje se využívat slova „já“, „moje“ a výrazy poukazující na konkrétní věc.

VÝZKUM

Živočichové JAR

Žáci se mohou zaměřit na výzkum lemurů kata (skákajících lemurů), kteří se vyskytují pouze na Madagaskaru, ostrově ležícím jihovýchodně od Afriky.
(Poté jim můžete pustit film Madagaskar.)

Pokrmy

Podrobně průzkumu „duhovou kuchyní“, což je termín označující stravovací styl v Jižní Africe. Jaká jídla se jedí v Jižní Africe a jak se připravují?

Aktuální dění

V novinách a/nebo na internetu vyhledejte a prostudujte aktuální zprávy z Jižní Afriky. Co jste se z nich dozvěděli o obyvatelích, událostech a aktuálních problémech v Jižní Africe?

Oblast

Aktivity

MATEMATIKA

Důležité místo v Jižní Africe zaujímá korálkování (tvoření z korálek).

Vytvořte s žáky náhrdelníky podle různě obtížných vzorů. Použijte k tomu obarvené těstoviny nebo ručně vyráběné a malované korálky. Každý ze žáků obdrží hrst korálek a provázek o délce cca 40 cm. Vybídněte studenty k tomu, aby si z korálek zhotovili náhrdelník. Prvním krokem bude určit středový korálek, tj. prostředek náhrdelníku. Po obou stranách od středu pak budou podle vzoru symetricky navlékat další korálky. Nakonec oba konce provázku svážou do uzlíku. Žáci mají za úkol představit vzor, který si vybrali.

PŘÍRODNÍ A TECHNICKÉ VĚDY

Příroda Jižní Afriky

Žáci mohou vypracovat referát o zvířatech nebo rostlinách Jižní Afriky. Vzhledem k tomu, že jde o pobřežní zemi, můžete jim navrhnout, aby se zaměřili na život v oceánu při jihoafrickém pobřeží.

Charakter krajiny

V Jižní Africe nalezneme pláže, roviny i horské oblasti. Seznamte se s jednotlivými jihoafrickými oblastmi a porovnejte život ve velkých moderních městech s životem na venkově.

Mys Dobré naděje

Žáci mohou zjišťovat fakta o tom, jak vznikaly mysy, a seznámit se s mysem Dobré naděje, nejjižnějším cípem Afriky – místem, kde se střetávají Indický a Atlantský oceán.

Podnebí

Zjistěte, jak a proč se tvoří duha.

Pusťte si jihoafrickou hudbu:

- › Hymna – <https://youtu.be/NBKjWRjwMkY>
- › Miriam Makeba “MAMA Afrika” (první zpěvačka černé pleti, která získala cenu Grammy)
– [Pata Pata \(Stereo Version\)](#)
- › “Princezna Afriky” – [Yvonne Chaka Chaka - Umqombothi South African Traditional Music - PART 1](#)

HUDEBNÍ VÝCHOVA

Oblast

Aktivity

› Tradiční kmenový tanec Zuluů (bubny, zpěv, choreografie) – [Zulu Tribal Dance in South Africa](#)

Porovnejte jihoafrický hudební rytmus s rytmem vybraných ukázek z moderní hudby pro děti a mládež.

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Korálky duhového národa

Žáci si z hlíny vyrobí korálky, nabarví je a dle možnosti vypálí v peci. Z korálků a provázku zhotoví náhrdelníky. Ostatním pak mohou povyprávět o významu barev a vzorů, které si zvolili.

Batika

Jižní Afrika proslula svou ručně vyráběnou barevnou batikou s motivy z jihoafrického života. Řada batikovaných výrobků vyobrazuje zvířata, tradiční africké hudební nástroje, typické rostliny nebo jen barevné ornamenty. Běžně se postupuje tak, že se na látku nakreslí obrázek. Části, které se nebarví, se překryjí voskem. Až batika uschne, vosk se odstraní. Navrhněte žákům, aby si pomocí bílých voskovek vytvořili vlastní papírovou batiku. Požadovaný vzor či obrázek si nakreslí na papír bílou voskovkou, a poté jej vybarví vodovkami. Barva, která steče z bílých kontur, dá jasně vyniknout nakreslenému motivu.

UČENÍ V AKCI

Duhoví lidé

Zaměřte se na příslušníky různých národností navštěvujících vaši školu nebo žijících ve vaší komunitě (případně ve vaší zemi). Pozvěte si na besedu zástupce těchto skupin. Vytvořte na téma „duhových lidí“ nástěnnou malbu, knížku nebo uspořádejte oslavu, kde na všechny tyto skupiny upozorníte. Podělte se o životní příběh Desmondů Tutu s obyvateli místního domova pro seniory.

Nositelé (lídři) změny

Pomocí brainstormingu přemýšlejte o věcech, které u vás ve škole nejsou „fér“, a zkuste je změnit.

Prevence nemocí

Obratěte se na místní nemocnici nebo středisko pro osoby žijící s HIV/AIDS. Žáci se mohou poučit o prevenci nemocí přímo u odborníků, kteří na těchto místech pracují, a poté pro své kamarády nebo komunitu připravit osvětovou akci.

ZDROJE

Inkmonamour. (2008, 15. prosinec). *Nkosi Sikelel' iAfrika (south african national anthem, with lyrics) - Inno nazionale sudafricano* [videosoubor]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=NBKjWRjwMkY>

Musil, A. (2021, 26. prosince). Zemřel Desmond Tutu, lídr pokojného odporu vůči jihoafrickému apartheidu. ČT24. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3419532-zemrel-desmond-tutu-lidr-pokojneho-odporu-vuci-jihoafrickemu-apartheidu>

Ležáková, M. (2020, 12. listopad). Volba vůdce u zvířat: Vítězí jen ti nejsilnější?. *Ábíčko*. Dostupné z <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/26799/volba-vudce-u-zvirat-vitezi-jen-ti-nejsilnejsi.html>

Petra, (2021, 26. prosince). Ve věku 90 let zemřel emeritní arcibiskup Desmond Tutu. Za boj proti apartheidu dostal Nobelovu cenu. *Český rozhlas*. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/desmond-tutu-apartheid-nobelova-cena-miru_2112260831_pj

DOPORUČENÁ ČETBA

Domácí zdroje:

- Tutu, D., a Tutu M. A. (2021). *Nechme ožít dobro v nás* (M. Stinglová, překl.). Praha: Triton. (Originál byl publikován v roce 2011 s názvem *Made for Goodness: And Why This Makes All the Difference*)
- Abrams, D. C., a Tutu, D., & Dalajláma. (2017). *Kniha radosti* (T. Váňová, překl.). Brno: Jota. (Originál byl publikován v roce 2016 s názvem *The Book of Joy: Finding Enduring Happiness in an Uncertain World*)
- Tutu, D., a Tutu, M. A. (2014). *Kniha odpuštění* (M. Pellarová, překl.). Praha: Dobrovský. (Originál byl publikován v roce 2014 s názvem *The Book of Forgiving: The Fourfold Path for Healing Ourselves and Our World*)
- Kamanda, K. S. (2006). *Africké pohádky* (M. Kopták, překl.). Praha: Brio. (Originál byl publikován v roce 2006 pod názvem *Contes africains*)
- Hulec, O. (2010). *Dějiny Jižní Afriky*. Praha: Lidové noviny
- Klicperová, L., a Šilha, V. (2013). *Afrika v nás*. Praha: Mladá fronta
- Dostálová, M., a Jančiová, S., a Vlčková, H. (2013). *Emušáci, Ferda a jeho mouchy*. Praha: Scio

Cizojazyčné zdroje:

- Aliko. (1996). *Hello! Good-bye!*. New York: Greenwillow Books
- Gregorowski, Ch. (2000). *Fly, Eagle, Fly! An African Tale*. New York: Simon & Schuster /Margaret K. McElderry Books
- Hamanaka, S. (1999). *All the Colors of the Earth*. New York: Morrow
- Hoffman, H. (1991). *Amazing Grace*. New York: Dial
- Katz, K. (1999). *Color Of Us*. New York: Henry Holt & Co., Inc
- Morris, A. (1998). *Loving*. New York: Scholastic
- Rey, M. (1997). *Spotty*. New York: Houghton Mifflin

SEZNAM HUDEBNÍCH DĚL

- Inkmonamour. (2013, 11. prosince). *Nkosi Sikelel' iAfrika South African national anthem, with lyrics* - Inno nazionale sudafricano [videosoubor]. Dostupné z <https://youtu.be/NBKjWRjwMkY>
- Miriam Makeba. (2019, 15. srpna). *Pata Pata (Stereo Version)* [videosoubor]. Dostupné z https://www.youtube.com/watch?v=SBH_u-vEK30
- Yvonne Chaka Chaka. [Yvonne Chaka Chaka Youtube Channel]. (2018, 25. ledna). *Yvonne Chaka Chaka - Umqombothi* [videosoubor]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=LURPy6wG-i4>
- U. P. Youth Choir. [U P Youth choir]. (2014, 11. prosince). *South African Traditional Music - PART 1* [videosoubor]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=n1BbUBuZAcg>
- Tekweni. (2012, 27. října). *Zulu Tribal Dance in South Africa* [videosoubor]. Dostupné z https://www.youtube.com/watch?v=HxhhF_nHxIs
- Lalela Cape Town Choir. (2015, 19. března). *Freedom Charter* [videosoubor]. Dostupné z <https://youtu.be/v3AlzEAXLHE>

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Večeřa, J. (režisér). (2020). *Jižní Afrika: Zahradní cesta – Garden Route* [dokument]. Praha: Česká televize. Dostupné z <https://edu.ceskatelevize.cz/video/5637-jizni-afrika-zahradni-cesta-garden-route?v-src=video&vsrclid=severni-etioapie-s-objektivem-po-amharsku&backlink=3t1ck>
- *Digitální učební materiály* [webová stránka]. (n.d.). Dostupné z <https://dum.hajduch.net/zemepis-7-rocnik-regiony-sveta/1-rozloha-poloha-rekordy-afriky>
- *South Africa* [webová stránka]. (n.d.). Dostupné z <http://www.raingod.com/angus/Gallery/Photos/Africa/SouthAfrica/index.html>
- *Raingod* [webová stránka]. (n.d.). Dostupné z <https://www.businessinfo.cz/navody/jihoafricka-republika-souhrnna-teritorialni-informace/2/>
- Jihoafrická republika (n.d.). In *Wikipedie*. Získáno dne 24. srpna 2022 z https://cs.wikipedia.org/wiki/Jihoafrick%C3%A1_republika
- Desmond Tutu (n.d.). In *Wikipedie*. Získáno dne 24. srpna 2022 z https://cs.wikipedia.org/wiki/Desmond_Tutu

O kom jsou další lekce?

Sir Joseph Rotblat

Jeho Svatost Dalajláma

Leymah Gbowee

Betty Williams

Shirin Ebadi

Kailash Satyarthi

Alfred Nobel

14 laureátů Nobelovy ceny za mír

Jody Williams

Óscar Arias Sánchez

Rigoberta Menchú Tum

Tawakkol Karman

Adolfo Pérez Esquivel

Mairead Corrigan Maguire

José Ramos-Horta

KONTAKTUJTE NÁS

Máte zájem o více informací o programu PeaceJam?

Navštivte naše stránky peacejam.cz
nebo nám pošlete mail na info@peacejam.cz

Těšíme se na spolupráci s Vámi!

